

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему:

**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНІХ УРОКІВ**

Виконала: здобувачка вищої освіти
ОПП «Початкова освіта», спеціальності
013 Початкова освіта, групи ПОЗМ-22

Іванців Роксолана Степанівна

Науковий керівник: **Струк А. В.**,
доктор педагогічних наук, професор

Рецензент: **Хімчук Л.І**

доктор педагогічних наук, професор
Кафедри психології розвитку

Івано-Франківськ

2025 р.

АНОТАЦІЯ

Іванців Р.С. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ. Рукопис. 2025.

Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) освітнього рівня зі спеціальності 013 «Початкова освіта», Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, 2025.

У магістерській роботі досліджено особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків у контексті реалізації концепції Нової української школи. Розкрито зміст поняття «творчі здібності», проаналізовано психологічні та педагогічні підходи до формування креативності учнів. Висвітлено значення творчих завдань як ефективного інструмента розвитку оригінальності, гнучкості мислення, уяви та самостійності дітей.

Експериментальна частина дослідження спрямована на виявлення рівнів сформованості творчих здібностей молодших школярів та оцінювання ефективності використання інтегрованих уроків у їх розвитку. Подано результати констатувального та формувального етапів дослідження, висновки щодо результативності застосування інтегрованих методик у навчально-виховному процесі.

За підсумками роботи сформульовано практичні рекомендації для педагогів щодо оптимальної організації інтегрованих уроків з метою розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.

Ключові слова: творчі здібності, креативність, інтегровані уроки, початкова школа, творче мислення, Нова українська школа, творчі завдання, інтегроване навчання, розвиток учнів, інноваційні методи.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ І . ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ	8
1. Поняття «творчих здібностей» у психолого-педагогічній літературі	8
2. Творчі завдання як засіб розвитку креативності в учнів у НУШ.....	16
3. Особливості розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на інтегрованих уроках	23
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ	34
1. Стан розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків	34
2. Характеристика рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків	39
3. Підсумковий етап експерименту	44
Висновки до розділу 2	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

У сучасному освітньому просторі особлива увага приділяється розвитку творчих здібностей молодших школярів, оскільки саме в цей період закладається основа для формування креативного мислення, уяви та здатності до нестандартного вирішення завдань. Одним із найефективніших засобів стимулювання творчого потенціалу є інтегровані уроки, які дозволяють учням сприймати навчальний матеріал цілісно, об'єднуючи знання з різних предметів у єдину систему.

Проблема взаємозв'язку між навчальними дисциплінами завжди була предметом дослідження багатьох видатних педагогів і науковців. Ще Я.Коменський, Дж. Локк, І. Песталоцці, К. Ушинський наголошували на важливості міждисциплінарних зв'язків у навчанні, що сприяють глибшому розумінню єдності природи, формуванню системного мислення та цілісного світогляду в учнів[17].

Згодом значний внесок у розробку теорії та методики інтегрованих уроків зробили такі дослідники, як С. Гончаренко, І. Козловська, Н. Мачинська, Г. Пінчук, О. Титар та багато інших[8]. Їхні наукові праці доводять, що використання інтегрованих підходів у навчанні сприяє не лише підвищенню мотивації учнів, а й розширенню їхніх когнітивних можливостей.

До науковців, які досліджували дидактичні аспекти інтегрованих уроків, можна віднести М. Вашуленка, В. Ільченко, Л. Масол, О. Савченко та інших. Вони вивчали методи поєднання різних предметів у навчальному процесі, розробляли підходи до формування знань учнів у комплексній формі та пропонували ефективні стратегії викладання [47].

В умовах реформування сучасної освіти, зокрема реалізації концепції Нової української школи, питання розвитку творчих здібностей молодших школярів набуває особливої актуальності. Інтегровані уроки дозволяють

відійти від традиційного предметного поділу та створюють умови для всебічного розвитку дитини. Завдяки такому підходу учні не лише засвоюють знання в комплексі, а й розвивають навички аналізу, синтезу, творчого та критичного мислення.

Попри значну кількість досліджень у сфері креативності та інтегрованого навчання, питання ефективного використання таких уроків для розвитку творчого потенціалу молодших школярів залишається недостатньо вивченим. Тому існує необхідність детального вивчення даної проблеми, а саме: «Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків».

Це дозволить визначити оптимальні шляхи впровадження інтегрованих методик у початковій школі та сприятиме розробці практичних рекомендацій для педагогів, які прагнуть ефективно формувати креативність учнів.

Мета дослідження – з'ясування особливостей проведення інтегрованих уроків, вивчення їхнього впливу на навчальний процес та пошук ефективних методичних підходів, які сприятимуть покращенню якості освіти.

Відповідно до поставленої мети визначені **завдання дослідження**:

1. Дослідити теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей молодших школярів через інтегровані уроки.
2. Проаналізувати стан розвитку творчих здібностей учнів початкових класів за допомогою інтегрованих уроків.
3. Оцінити ефективність використання інтегрованих уроків для розвитку творчих здібностей молодших школярів на основі експериментального дослідження.

Об'єктом дослідження – процес розвитку творчих здібностей молодших школярів через інтегровані уроки в контексті початкової освіти.

Предмет дослідження – методи та форми організації інтегрованих уроків, спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів початкових класів.

Методи дослідження:

1. **Теоретичні методи:** аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, систематизація, що дозволяють вивчати та узагальнювати теоретичні аспекти розвитку творчих здібностей через інтегровані уроки. Серед них:

- бібліографія,
- реферування,
- цитування,
- аналіз психолого-педагогічної літератури,
- узагальнення.

2. **Емпіричні методи:** методи, які застосовуються для збору і аналізу практичних даних в ході дослідження, зокрема:

- психолого-педагогічний експеримент,
- педагогічне спостереження за освітнім процесом,
- бесіда,
- анкетування,
- тестування,
- опитування вчителів і дітей.

Експериментальна база дослідження.

Експериментальна робота проводилася на базі який створює сприятливі умови для упровадження інтегрованого навчання в початковій школі. У педагогічному експерименті брали участь учні 3 класу, 12 дітей, а також учитель початкових класів, що має досвід роботи з інноваційними педагогічними технологіями.

Дослідження здійснювалося впродовж кількох місяців та включало три послідовні етапи:

1. **Констатувальний етап** – визначення первинного рівня розвитку творчих здібностей молодших школярів, аналіз наявної практики використання інтегрованих уроків у навчальному процесі.
2. **Формувальний етап** – впровадження комплексу інтегрованих уроків, спрямованих на розвиток творчого мислення, уяви та здатності до креативного розв'язання навчальних завдань.

3. **Контрольний етап** – перевірка результативності запропонованої методики, порівняння отриманих показників із результатами констатувального етапу.

Проведення експерименту дозволило створити умови для цілеспрямованого та систематичного розвитку творчих здібностей учнів у процесі інтегрованого навчання.

Апробація результатів дослідження.

Результати дослідження було апробовано в межах:

- засідань методичного об'єднання вчителів початкових класів;
- проведення відкритих інтегрованих уроків, на яких було продемонстровано практичну ефективність використаних методик.

Окремі напрацювання були представлені у формі дидактичних матеріалів та мультимедійних презентацій, рекомендованих для подальшого використання вчителями початкових класів

Структура дипломної роботи - робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ

1. Поняття «творчих здібностей» у психолого-педагогічній літературі

У сучасному освітньому просторі все більше уваги приділяється розвитку творчих здібностей молодших школярів, адже саме ці якості сприяють успішній адаптації дитини в майбутньому. Розвиток креативного мислення є одним із ключових завдань початкової освіти, оскільки цей період є найбільш сприятливим для формування творчого потенціалу.

Тема розвитку творчих здібностей учнів є однією з центральних у сфері психолого-педагогічних досліджень. Вивчення цієї проблематики відбувається як у наукових установах, так і в закладах освіти, що свідчить про її актуальність та важливість. Дослідження творчого розвитку школярів висвітлюється в працях таких учених, як А. Грузенбер, А. Леонт'єв, Д.Ельконін, С. Рубінштейн, Т. Кульбіда, В. Ляшенко, О. Сухомлинський, Л. Божович та інші[56]. У їхніх працях розглядаються різні аспекти творчого мислення, його природа та шляхи розвитку.

Особливості формування творчої особистості детально аналізували, О. Антонова, Є. Гергель, М. Савчин, Н. Тализіна, О. Митник та Ю. Гільбух [1,15,48]. Вони підкреслювали важливість молодшого шкільного віку як сенситивного періоду для розвитку креативності, коли дитина найбільш відкрито сприймає нові знання та досвід.

Практичні аспекти використання творчих завдань у навчанні молодших школярів вивчали такі вітчизняні науковці, як Н. Костюк, О. Ільєнко, Н. Дем'яненко, О. Свінтозельська, Н. Чугай, Л. Горошкіна [23,46]. Дослідники акцентують увагу на тому, що творчі завдання є ефективним інструментом стимулювання креативного мислення учнів.

Світова наукова спільнота також активно досліджує питання розвитку творчих здібностей у дітей. Наприклад, А. Арєндт, професор психології

університету Північної Кароліни, наголошує на важливості використання творчих завдань для стимулювання креативності у дітей. Інший відомий дослідник, Р. Любенс, аналізує застосування творчих підходів у навчальному процесі, підкреслюючи їх значення для формування нестандартного мислення.

Серед українських учених, які присвятили свої дослідження розвитку креативності, слід відзначити О. Запорожця. У своїй праці «Педагогічні технології: Навчання креативності» він підкреслює, що використання творчих завдань не лише сприяє розвитку креативних здібностей дітей, а й забезпечує їхній гармонійний розвиток у різних сферах діяльності.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, можна дійти висновку, що творчі завдання мають низку переваг. Вони сприяють розвитку уяви, фантазії, гнучкості мислення та оригінальності, що є основними компонентами креативності. Дослідники зазначають, що саме через творчу діяльність дитина розвиває здатність продукувати нові ідеї та приймати нестандартні рішення.

Поняття творчого мислення змінювалося з часом відповідно до розвитку психологічної науки та суспільних запитів. У ранніх дослідженнях воно трактувалося як регресивний мисленнєвий процес, проте сучасна наука розглядає його як вищу когнітивну діяльність, що лежить в основі креативності [7],

Вітчизняні науковці створили так звану «Робочу концепцію креативності», яка об'єднує різні підходи до розуміння цього феномену. Незважаючи на відсутність єдиного визначення, всі дослідники сходяться на думці, що креативність — це здатність створювати нове та оригінальне.

Креативність є невід'ємною складовою обдарованості, адже вона визначає здатність особистості до нестандартного вирішення проблем. В українській педагогіці творче мислення розглядається як уміння самостійно генерувати унікальні ідеї та ухвалювати нестандартні рішення, що відповідає сучасним вимогам до освіти [15].

Одним із ключових компонентів креативності є уява. Вона дозволяє дітям створювати образи, фантазувати та мислити поза рамками звичного. Використання творчих завдань, зокрема написання історій, створення малюнків чи робота з різними матеріалами, сприяє розвитку уяви та творчого потенціалу учнів.

Багато дослідників пов'язують творче мислення із здібностями людини. Вони вважають, що здібності — це індивідуально-психологічні характеристики, які визначають успішність діяльності особистості. Людина, яка має розвинені творчі здібності, здатна швидко адаптуватися до змін, ефективно вирішувати проблеми та проявляти ініціативу у різних сферах життя [49].

С. Рубінштейн визначав здібності як складне інтегроване явище, що включає низку природних задатків, необхідних для виконання певної діяльності. Водночас здібності проявляються лише у процесі виконання організованої роботи. Учений наголошував, що у навчальному процесі здібності виконують подвійну роль: вони є як умовою засвоєння знань, умінь і навичок, так і результатом цього процесу. Засвоюючи новий матеріал, учні не лише набувають компетентності, а й розвивають особистісні якості, які допомагають їм досягати успіху в певній сфері діяльності[45].

У педагогічній та психологічній літературі творче мислення часто розглядається у зв'язку з поняттям творчості. Творчість у побутовому розумінні може означати ініціативність, діяльність у мистецтві, створення нових ідей, розробку проєктів або вирішення завдань нестандартним способом.

Філософський енциклопедичний словник визначає творчість як діяльність, що сприяє самореалізації людини та створенню нових результатів завдяки внутрішній мотивації та свободі дій [60].

С. Гончаренко у своєму педагогічному словнику пояснює творчість як процес, що спрямований на створення значущих духовних і матеріальних цінностей. Він підкреслює, що розвиток творчості є важливою складовою

культурного прогресу та освіти. Саме тому у навчальному процесі важливо стимулювати різносторонній розвиток учнів, розширювати їхній світогляд, формувати стійкий інтерес до творчої діяльності, розвивати ініціативність і здатність розв'язувати нестандартні завдання [8].

Творчість як явище охоплює різні сфери життя – від мистецтва і науки до управлінської та виробничої діяльності. Вона передбачає наявність уяви, фантазії, здатності моделювати кінцевий результат ще до його реалізації.

Філософ А. Бергсон у своїй праці «Творча еволюція» розглядав творчість як загальний процес розвитку, що проявляється як у природі, так і у свідомості людини. Він наголошував, що творчість може мати різні форми: технічну, наукову, організаційну, художню, релігійну та багато інших[57].

В. Сухомлинський вважав творчість сферою духовного розвитку особистості, яка сприяє самореалізації та розкриттю унікальності кожної дитини[56].

Е. Фромм описував творчість як здатність дивуватися, пізнавати нове, знаходити рішення в нестандартних ситуаціях та глибоко аналізувати власний досвід[14].

Л. Виготський наголошував, що творчість – це необхідність постійного створення нових ідей, незалежно від того, чи вони стосуються матеріального світу, чи є продуктом уяви. Він підкреслював, що творчий процес завжди унікальний, а його результат є неповторним, оскільки відображає індивідуальність автора. Саме ця унікальність робить продукти творчості більш цінними у порівнянні з масовим виробництвом[24].

Аналізуючи різні підходи до вивчення цього явища, можна визначити творчі здібності як сукупність особистісних характеристик, що впливають на успішність виконання творчої діяльності та визначають здатність людини генерувати нові ідеї. [26].

Творчі здібності – це один із фундаментальних аспектів людської природи, що визначає здатність особистості до нестандартного мислення, креативного підходу та генерування унікальних ідей. Вони відіграють

ключову роль у розв'язанні різноманітних завдань, створенні мистецьких творів, розробці нових концепцій та впровадженні інновацій у різних сферах діяльності. Творчість дозволяє людині самовиражатися, знаходити оригінальні рішення та формувати нові підходи до звичних проблем.

Варто зазначити, що творчі здібності не є статичною характеристикою – вони можуть вдосконалюватися завдяки практиці, навчанню та відкритості до нового досвіду. Хоча деякі люди мають природну схильність до творчості у певних сферах, кожен має можливість розвивати свої навички та знаходити власний спосіб вираження.

Наукові дослідження підтверджують, що творчий розвиток є важливим елементом формування особистості, особливо в дитячому віці. Тому важливо створювати умови, які сприятимуть розкриттю творчого потенціалу дітей, з урахуванням їхніх інтересів та можливостей.

Творчі здібності — це здатність людини генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення та проявляти креативність у різних сферах діяльності. Вони допомагають не тільки у мистецтві, а й у наукових дослідженнях, технічних розробках та повсякденному житті [45].

На відміну від загальних здібностей, які формуються через практику та навчання, творчі здібності розвиваються через активну творчу діяльність. Вони потребують уміння бачити світ під іншим кутом, виявляти ініціативу та експериментувати.

Науковці визначають різні компоненти творчих здібностей. Наприклад, за дослідженнями В. Левіна, креативність включає такі складові:

- **Оригінальність мислення** – здатність створювати нестандартні ідеї, які відрізняються від загальноприйнятих.
- **Гнучкість мислення** – уміння швидко змінювати стратегію розв'язання завдань, знаходити альтернативні рішення.
- **Продуктивність мислення** – здатність генерувати велику кількість ідей для однієї проблеми.

- **Здатність до асоціацій** – легкість у встановленні зв'язків між різними явищами, поняттями та образами.
- **Перенесення знань** – застосування вже набутих навичок у нових, несподіваних ситуаціях.
- **Бічне мислення** – пошук рішень за допомогою незвичайних підходів. [49].

Американський дослідник Дж. Гауен виділив низку характеристик, які допомагають оцінити рівень творчого потенціалу особистості:

- **Допитливість** – прагнення до пізнання нового, зацікавленість у дослідженнях.
- **Енергетичність** – активність та ентузіазм у творчому процесі.
- **Незалежність мислення** – здатність відмовлятися від стереотипів, формувати власну думку.
- **Винахідливість** – уміння знаходити нестандартні рішення для складних проблем.
- **Гнучкість** – можливість розглядати проблему з різних сторін та адаптуватися до змін.
- **Оригінальність** – створення унікальних ідей, які вирізняються серед інших[66].

Згідно з теорією Л. Виготського, уява є ключовим елементом творчості, адже вона допомагає створювати нові образи, асоціації та концепції. Дитяча уява особливо розвинена, що дає змогу молодшим школярам експериментувати, фантазувати та створювати нові моделі реальності.

Для ефективного розвитку творчого потенціалу дитини важливо створити сприятливе середовище та використовувати спеціальні методи навчання. О. Савенков пропонує такі підходи до стимулювання творчості:

- **Завдання на розвиток уяви** – наприклад, придумування нових казок або альтернативних закінчень до відомих історій.
- **Творчі проєкти** – залучення дітей до художньої, наукової чи технічної діяльності.

- **Рольові ігри** – допомагають розвинути емпатію, нестандартне мислення та здатність до імпровізації.
- **Відкрите навчання** – заохочення дітей висловлювати свої думки, дискутувати та самостійно шукати інформацію.
- **Мозкові штурми** – групова генерація ідей без критики, що допомагає дітям мислити сміливіше[48].

Залучення та підтримка творчої активності в дітей — це важлива складова освітнього процесу, оскільки воно сприяє їхньому всебічному розвитку та дозволяє розкрити унікальні творчі здібності. Для ефективного розвитку таких здібностей важливо забезпечити належне середовище, що стимулює креативність, та вчасно підтримувати ініціативи учнів. Згідно з дослідженнями Дж. Гілфорда та його колег, для оцінки рівня креативності були визначені 16 ключових здібностей інтелекту. Серед них можна виділити такі, як швидкість мислення, гнучкість, оригінальність і здатність до формулювання гіпотез.

Дж. Гілфорд об'єднує ці здібності під загальною назвою «дивергентне мислення», яке полягає в умінні мислити не лінійно, а шукати різні варіанти вирішення проблеми, створюючи нові комбінації відомих елементів і встановлюючи несподівані зв'язки. Це відрізняється від конвергентного мислення, яке передбачає пошук єдиного правильного рішення, орієнтуючись на уже відомі методи[9].

Вітчизняний дослідник О. Лук також виокремлює ключові творчі здібності, такі як здатність бачити проблему там, де інші її не помічають, уміння синтезувати і аналізувати, а також здатність до гнучкого мислення і створення оригінальних рішень.

Такі творчі здібності є важливими індивідуальними характеристиками, що визначають здатність людини займатися творчою діяльністю в різних сферах. Вони дозволяють людині підходити до задач нестандартно і знаходити інноваційні рішення. В умовах сучасної школи, особливо в молодшому віці, важливо забезпечити умови для розвитку творчого

потенціалу, оскільки саме в цей період формуються основи для подальшого творчого зростання.

Особливо це актуально для педагогічної діяльності в початковій школі, де розвивається творча уява учнів. Враховуючи важливість навчальної діяльності для розвитку дітей, варто наголосити на підтримці творчих прагнень учнів через позитивне підкріплення їхніх успіхів та сприяння розвитку їхніх уявлень[45].

Таким чином, основне завдання педагогів полягає в тому, щоб створити сприятливе середовище для розвитку творчих здібностей учнів, адже ці здібності є основою для їхнього інтелектуального і емоційного розвитку. Важливо не лише вчити учнів знанням, а й формувати в них здатність до самостійного та креативного мислення, що стане запорукою їхнього успіху в подальшому житті.

Творчий процес потребує, щоб учні могли вільно висловлювати свої ідеї та думки в комфортній і відкритій атмосфері. Такий соціально-психологічний клімат допомагає дітям відчувати себе вільно, граючи зі своїми ідеями, сміючись і розважаючись. К. Роджерс вважав, що виникнення творчих ідей сприяє створення психологічної безпеки та прийняття кожної людини без умов.

Для того щоб діти могли вільно виражати себе, потрібно уникати зовнішнього оцінювання та критики, які часто зустрічаються в навчальному процесі. У творчих завданнях не існує «неправильних» відповідей — кожна відповідь правильна, навіть якщо це малюнок або написання на тему «Що робить мене щасливим?».

Щоб створити сприятливу атмосферу для розвитку творчості, важливо зменшити формальне оцінювання і навчити дітей самостійно оцінювати свої роботи. Тільки так вони зможуть знаходити недоліки в своїх творах, вносити зміни в свою діяльність і ставати більш самостійними та зрілими особистостями.

Психологи підтверджують, що творчому мисленню можна навчити за допомогою різних методів, таких як виділення протилежних якостей, пошук аналогій, асоціації, формулювання питань, генерація ідей тощо. Вміння ставити нові питання і вирішувати проблеми — це важливий показник розвитку творчих здібностей. Ці здібності починаються з природної допитливості дитини[6].

Дитина повинна навчитися бачити незвичайні властивості предметів, навіть якщо ці властивості не відповідають призначенню предмета. Це вміння допомагає розвивати творче мислення, і чим несподіванішими будуть результати, тим цікавішими вони стануть.

Ідеї можна генерувати у великій кількості, і це збільшує шанси на те, що серед них з'явиться щось геніальне. Також корисно придумувати нові закінчення історій або асоціативно зв'язувати незакінчені малюнки. Чим більше різноманітних ідей та варіантів, тим краще. Щоб розвивати творчі здібності, важливо не боятися фантазувати, переробляти знайоме під себе, придумувати нові кінцівки до мультфільмів чи книг.

Таким чином, розвиток творчих здібностей у дітей є важливим етапом їхнього особистісного зростання. Для цього необхідно створювати сприятливе середовище, де діти можуть вільно проявляти свою уяву та розвивати творчий потенціал.

2.2 Творчі завдання як засіб розвитку креативності в учнів у НУШ

Творчі завдання відіграють важливу роль у розвитку оригінальності та гнучкості мислення. Вони допомагають дітям вчитися перемикатися між різними способами мислення, застосовуючи різні стратегії для вирішення задач. Зокрема, такі завдання сприяють розвитку самостійності, незалежності та впевненості у собі у дітей. Однак важливо, щоб ці завдання були різноманітними і підлаштованими під індивідуальні потреби та інтереси кожної дитини. Наприклад, одна дитина може бути більш захоплена створенням малюнка, а інша — написанням письмового оповідання.

Творчі завдання приносять безліч переваг. Вони не лише розвивають креативне мислення, допомагаючи дітям мислити нестандартно, але й

сприяють розвитку самостійності, ініціативності та вміння вирішувати проблеми, що є надзвичайно важливими навичками в майбутньому житті. Крім того, творчі завдання допомагають дітям вдосконалювати свої соціальні та емоційні компетенції, адже під час виконання таких завдань діти взаємодіють з іншими учнями і вчителями, навчаються обмінюватися ідеями, співпрацювати та працювати в команді. Творчі завдання також допомагають формувати естетичний смак і відчуття гармонії, що важливо для розвитку повноцінної особистості.

Використання творчих завдань у навчальному процесі має безперечні переваги для розвитку особистості дитини. Вони сприяють формуванню самостійності, ініціативності та комунікабельності. Творчі завдання допомагають дітям бути більш гнучкими, готовими до вирішення різних завдань і ситуацій, а також підвищують їхню впевненість у своїх силах. Залучення учнів до таких завдань надає їм можливість бути успішними не тільки в навчанні, а й у подальшому житті та професійній діяльності.

Особливо важливою є роль творчих завдань у рамках концепції Нової української школи (НУШ). Це концепція, розроблена українськими педагогами та науковцями, що спрямована на реформування освітньої системи України та розвиток креативного мислення учнів. У НУШ активно використовуються методики, що допомагають формувати креативність, інноваційність і самостійність дітей з раннього віку. Зокрема, ця концепція включає в себе навички критичного та аналітичного мислення, здатність до нестандартних рішень та вирішення складних завдань[37].

В Україні також функціонують інститути педагогіки і науково-дослідні центри, що займаються питаннями розвитку творчості в освіті, підтримують розвиток творчого потенціалу учнів. Важливим аспектом є комплексний підхід до розвитку дітей, тому творчі завдання повинні бути інтегрованими в різні предмети. Це забезпечує всебічний розвиток учнів і підготовку їх до життя в сучасному світі.

Нова українська школа також активно впроваджує творчі завдання, які сприяють розвитку креативних здібностей учнів. Вони можуть включати створення мультимедійних презентацій, відеороликів, проєктів, що дозволяє учням не лише розвивати інтелектуальні навички, але й соціальні,

комунікативні, а також вміння працювати в команді. Творчі завдання допомагають дітям знайти нестандартні рішення, виразити себе та реалізувати свій творчий потенціал.

Таким чином, творчі завдання є необхідною складовою частиною освітнього процесу, що сприяє розвитку важливих навичок, які допоможуть дітям бути успішними як у навчанні, так і в подальшому житті.

Нова українська школа (НУШ) активно сприяє формуванню творчого мислення у молодших школярів, враховуючи специфічні особливості дитячої творчості та здійснюючи основні завдання для розвитку цього мислення. Для того, щоб успішно формувати творчі здібності, важливо застосовувати три ключові стратегії:

1. **Індивідуалізація освіти** — дозволяє враховувати потреби, інтереси та рівень розвитку кожної дитини, що сприяє максимальному розкриттю її творчого потенціалу.
2. **Дослідницьке навчання** — надає учням можливість самостійно відкривати нові знання, задавати питання та знаходити відповіді, що розвиває їхні аналітичні та критичні здібності.
3. **Проблематизація** — заохочує учнів до вирішення складних, нестандартних завдань, стимулюючи їхнє критичне та творче мислення.

Ці стратегії сприяють розвитку здатності до нестандартних висновків, вирішення завдань і критичного мислення, що є важливими навичками для успішного життя в сучасному світі [38].

Успішне формування творчого мислення молодших школярів є необхідною умовою для досягнення як особистих цілей, так і державних. НУШ активно підтримує ідеї таких українських педагогів, як О. Сухомлинський, О. Савченко, І. Зязюн та інших, які підкреслювали важливість розвитку творчості, самореалізації учнів та її значення в освітньому процесі. Вони вважали, що лише через творчість діти можуть розвиватися не тільки як учні, але й як особистості, здатні до самостійного мислення і прийняття рішень [30].

У Новій українській школі (НУШ) використання творчих завдань є важливим інструментом для розвитку дитячого потенціалу та формування

творчої особистості. Це є ключовим аспектом у педагогічній практиці, оскільки творчі завдання сприяють не лише розвитку креативних здібностей учнів, а й залученню їх до навчального процесу. Але для ефективного застосування таких завдань педагог повинен мати необхідні знання і навички в галузі психології та педагогіки, щоб правильно підібрати завдання, відповідні віковим і індивідуальним особливостям дітей.

Один з основних принципів Концепції НУШ — це використання компетентнісного підходу до навчання. Це означає, що навчальний процес не обмежується лише передачею знань, а спрямований на розвиток навичок і вмінь, необхідних для життя. Творчі завдання є важливим компонентом цього підходу, оскільки вони стимулюють розвиток креативності та інноваційності учнів, а також сприяють самореалізації дітей.

Переваги використання творчих завдань в НУШ включають:

- Розвиток креативних здібностей учнів;
- Залучення дітей, які не проявляють інтересу до традиційних методів навчання;
- Розширення можливостей для самовираження та самореалізації учнів;
- Створення сприятливого навчального середовища, яке підтримує розвиток творчості;
- Формування ключових компетентностей, таких як комунікація, критичне мислення, самостійність і самоорганізація.

Завдання, що впроваджуються в рамках НУШ, повинні бути:

- Орієнтовані на розвиток креативності та творчих здібностей, тобто вони повинні стимулювати активну творчу діяльність і розвивати фантазію, уяву та критичне мислення;
- Відповідати віковим і індивідуальним особливостям учнів, оскільки концепція НУШ передбачає індивідуалізоване та диференційоване навчання;
- Мати практичну спрямованість і забезпечувати розвиток ключових життєвих компетентностей;
- Бути інноваційними, цікавими і нестандартними, враховувати

сучасні інтереси дітей;

- Включати інтегровані підходи до навчання, зокрема ігрові та проєктні методи;
- Стимулювати самостійність учнів, їх активність та ініціативність

[37].

Застосування творчих завдань сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, адже вони не тільки викликають інтерес, але й сприяють глибшому залученню до навчального процесу. Творчі завдання здатні трансформувати традиційний підхід до навчання, активуючи увагу, критичне мислення та розвиваючи самостійність учнів. Вони стимулюють учнів до розв'язання нетипових задач, вимагають адаптації та внесення інноваційних ідей, що допомагає розвивати гнучкість мислення та здатність до самостійного прийняття рішень.

Вчитель, у свою чергу, має відігравати активну роль у цьому процесі. Його завдання полягає не лише в тому, щоб передавати знання, але й у спрямуванні учнів на шляхи розвитку їхніх творчих здібностей. Важливо, щоб педагог створював середовище, яке сприятиме розвитку інтелектуальної та емоційної самостійності учнів. Для цього вчителю необхідно мотивувати учнів до самостійної роботи, надавати їм простір для експериментів і нових підходів, а також підштовхувати їх до пошуку оригінальних рішень.

Завдяки творчим завданням учні не тільки вчать засвоювати теоретичні знання, але й здобувають практичні навички, які будуть корисні у реальному житті. Вони розвивають здатність орієнтуватися в складних ситуаціях, адже творчі завдання часто пов'язані з реальними проблемами та викликами. Це дозволяє школярам усвідомити важливість прийняття рішень, навчитися планувати свою діяльність і реагувати на непередбачувані обставини.

Таким чином, творчі завдання допомагають не лише сформувати знання з певних дисциплін, а й розвинути у учнів комплекс ключових компетентностей, таких як самостійність, відповідальність, критичне мислення і вміння працювати в команді. Важливим є те, що такі завдання активізують не тільки інтелектуальний, а й емоційний рівень учнів. Вони допомагають учням виразити себе, зрозуміти власні переживання та погляди,

навчитися враховувати думки інших і працювати в колективі[38].

У Новій українській школі (НУШ) важливим завданням є формування творчого мислення учнів, що сприяє їхньому всебічному розвитку та становленню особистості. Вчитель має стимулювати розвиток дитячих здібностей через створення сприятливого навчального середовища, яке активізує пізнавальну діяльність і підтримує свободу мислення. Це включає використання різноманітних методів, таких як ігрові, проєктні методи, інтерактивні форми роботи, що сприяють розвитку когнітивного, соціального та емоційного рівнів.

Зокрема, важливим є створення середовища, яке сприяє розвитку творчості учнів. Творчість є процесом, в якому учень має можливість не тільки засвоювати знання, а й використовувати власний підхід до вирішення задач. Вчитель повинен допомогти учням розвивати самостійність, творчість, інтуїцію, щоб вони могли знаходити нестандартні рішення.

Навчальний процес у НУШ включає орієнтацію на практичні аспекти навчання та розвиток ключових компетентностей. Виконання творчих завдань дозволяє учням розвивати не лише предметні знання, але й комунікативні та соціальні навички. Проєкти, ігрові методи сприяють формуванню здатності до співпраці та критичного мислення, що є важливими складовими для успішної адаптації дитини в соціумі[9].

Для успішного розвитку креативних здібностей необхідно забезпечити певні умови: створення простору для виявлення ініціативи, пошук нових ідей, формулювання оригінальних розв'язків. Важливо, щоб навчання не обмежувалося лише виконанням заздалегідь відомих дій, а ставало процесом активного пошуку і новаторства. Це, зокрема, сприяє розвитку таких компонентів, як творче мислення, уява та здатність до самостійної діяльності.

Крім того, НУШ акцентує увагу на трьох рівнях розвитку учня:

1. **Когнітивний рівень** — розвиток пізнавальних здібностей, зокрема здатності до логічного мислення та аналізу, через застосування сучасних технологій та проєктних методів.
2. **Соціальний рівень** — розвиток комунікативних та співпраці навичок, через організацію роботи в групах, спільні проєкти та ігрові ситуації.

3. **Емоційний рівень** — розвиток емоційної компетентності, де важливою є здатність розуміти і контролювати свої емоції, а також проявляти емпатію до інших.

Таким чином, концепція НУШ спрямована на інтеграцію цих компонентів для забезпечення всебічного розвитку учнів, де творчість займає центральне місце як важливий фактор розвитку критичного мислення, самостійності та інноваційності.[9].

Нова українська школа (НУШ) приділяє велику увагу розвитку дитини як цілісної особистості, яка здатна реалізувати свої потенціали на різних рівнях — фізичному, психологічному, соціальному та інтелектуальному. Одним із ключових аспектів цього підходу є використання творчих завдань, які сприяють формуванню критичного мислення, креативності та самостійності учнів.

Творчі завдання спрямовані на стимулювання індивідуальних здібностей та уяви дітей. Вони не лише дозволяють учням розвивати нестандартне мислення та інноваційність, але й допомагають у дослідженні світу навколо себе через творчий підхід. Це завдання можуть варіюватися від написання творів до реалізації складних науково-дослідницьких проєктів, і вони застосовуються в усіх навчальних дисциплінах та на різних етапах навчання.

Одним із основних переваг творчих завдань є їх здатність заохочувати співпрацю та роботу в команді, оскільки часто ці завдання виконуються в групах. Така форма роботи сприяє розвитку важливих соціальних навичок, таких як комунікація, співпраця та лідерство. Водночас вони дозволяють інтегрувати різні предмети, даючи учням можливість застосовувати отримані знання в реальних життєвих ситуаціях.

Важливо, що творчі завдання не лише активізують процес навчання, а й формують у дітей навички, необхідні для успіху в сучасному світі, де постійні зміни і потреба у нових підходах до вирішення проблем є нормою. Вони також створюють умови для самовираження учнів, даючи їм можливість віднайти власний підхід до розв'язання завдань.

Загалом, використання творчих завдань є важливою складовою

Концепції нової української школи. Вони допомагають підготувати учнів до життя в умовах швидких змін, забезпечуючи розвиток креативності, гнучкості та здатності до адаптації — навичок, необхідних для досягнення успіху в сучасному світі.

3. Особливості розвитку творчих здібностей учнів початкової школи на інтегрованих уроках

Основою концепції Нової української школи є організація навчального процесу через інтеграцію різних предметів. Це означає, що навчальний зміст структуровано таким чином, щоб поєднувати знання з різних дисциплін. Важливим є взаємозв'язок між змістом уроків, методами навчання та формами їх організації. Інтеграція матеріалу відбувається через об'єднання тем або явищ із навколишнього світу, що дає можливість вирішувати міжпредметні завдання, розвивати творчі здібності учнів та створювати різні продукти [52].

У словникових та енциклопедичних виданнях інтеграція визначається як процес об'єднання різних частин чи функцій у єдину цілісну систему. Термін походить від латинського слова *integrate*, що означає «відновлювати» або «доповнювати ціле». Інтеграція полягає в об'єднанні елементів у єдність та у відновленні цілісності. Це також відноситься до стану взаємопов'язаності різних компонентів системи та процесів, що сприяють цьому. Загалом, інтеграція описує координацію та упорядкування дій частин системи, щоб вони функціонували як єдине ціле[36].

І. Козловська визначає «інтеграцію» як складний процес, який передбачає наближення та взаємне проникнення різних наук. Це відбувається в гармонійному поєднанні з диференціацією, що є вищою формою прояву міжпредметних зв'язків на новому рівні навчання. Н. Костюк, у свою чергу, вважає інтеграцію процесом взаємодії елементів із певними властивостями, під час якого встановлюються, ускладнюються та зміцнюються зв'язки між цими елементами на основі достатньої обґрунтованості. Це веде до створення інтегрованого об'єкта або цілісної системи з новими якісними

характеристиками, при цьому структура цього об'єкта зберігає індивідуальні властивості початкових елементів [37].

Отже, інтеграція в освітній системі є процесом, що об'єднує різні елементи навчання, щоб створити цілісну, упорядковану структуру знань і навичок. Згідно з різними визначеннями, інтеграція може бути розглянута як об'єднання знань з різних предметів для більш глибокого і багатогранного вивчення певних тем. Це дозволяє учням не тільки отримувати знання з різних дисциплін, а й бачити взаємозв'язок між ними, що сприяє розвитку цілісного мислення.

Педагогічні автори підкреслюють важливість комплексного підходу, який допомагає учням краще розуміти матеріал, знаходити нові перспективи та робити паралелі між різними галузями знань. Згідно з Педагогічним словником, інтеграція навчання — це процес, який передбачає об'єднання навчального матеріалу різних предметів для створення єдиного навчального контексту.

Інтегроване навчання має низку переваг. По-перше, воно сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу, даючи змогу учням розглядати теми з різних точок зору. По-друге, інтеграція допомагає розвивати важливі навички, такі як мовлення, організаторські здібності, психологічну стійкість, а також сприяє формуванню позитивного морального характеру учнів. Цей підхід також мотивує учнів до навчання та саморозвитку, підвищуючи інтерес до предметів, і дає їм можливість реалізувати свій потенціал через творчі та нестандартні завдання.

Таким чином, інтеграція в освіті є важливим інструментом для розвитку учнів, сприяє створенню більш ефективного навчального процесу та допомагає виховувати всебічно розвинених особистостей [5].

Основними концепціями інтегративного навчання є:

1. **Орієнтація на особистість учня** — головним пріоритетом є учень як центральна цінність у навчально-виховному процесі.

2. **Використання загальнопредметних структур і методів діяльності** — процес засвоєння знань здійснюється на основі усвідомлення закономірностей та зв'язків між предметами.

3. **Врахування ключових мотивів навчання** — це врахування спонукальних, внутрішніх, зовнішніх та організаційних мотивів, що стимулюють учнів.

4. **Системний підхід до навчання** — вчення про взаємозв'язки між елементами теорії, що допомагає створити цілісне уявлення про матеріал.

5. **Застосування проблемного навчання** — стимулювання активності та творчості учнів через розв'язання проблем.

6. **Використання відображення діяльності** — розвиток умінь самоаналізу та саморефлексії у учнів.

7. **Підтримка діалогічного спілкування** — розвиток взаємодії між учнями та вчителями, де істина виникає через обмін думками.

Метою інтегрованої освіти є формування цілісного бачення світу у учнів, що дозволяє їм усвідомлювати взаємозв'язки між різними аспектами знання і реальної дійсності. Це підвищує глибину та комплексність розуміння, стимулює розвиток критичного мислення і сприяє здатності самостійно вирішувати проблеми.

Технологія інтегрованого навчання дає можливість швидко визначити рівень засвоєння матеріалу учнями і своєчасно виявляти прогалини в знаннях, що дозволяє коригувати навчальний процес і покращити навчальні результати. Завдяки інтеграції зростає здатність до самоконтролю, самооцінки, розвивається навичка роботи в групах і накопичення досягнень.

Інтеграція може бути здійснена як усередині одного предмета, так і між різними предметами. Розрізняють три рівні інтеграції:

1. **Внутрішньопредметна інтеграція** — забезпечує глибше розуміння та взаємозв'язок між темами одного предмету.

2. **Міждисциплінарна інтеграція** — синтез фактів і понять з різних дисциплін для глибшого розуміння та виявлення зв'язків між знаннями.

3. **Трансдисциплінарна інтеграція** — поєднання основного і додаткового змісту для більш комплексного освоєння матеріалу.

Типи міждисциплінарної інтеграції включають:

- **Змістову інтеграцію** — об'єднання матеріалу різних предметів.
- **Інтеграцію навичок** — формування загальних навичок дій.
- **Інтеграцію з точки зору ціннісного значення** — формування цілісного погляду на навчальні дисципліни через призму важливих моральних та соціальних аспектів.

Однак впровадження інтегрованого навчання стикається з певними труднощами: відсутність методичних рекомендацій, недостатнє співробітництво між вчителями-предметниками, неузгодженість державних програм та відсутність досвіду в міжпредметних зв'язках. Втім, ці труднощі можна подолати, адже інтеграція сприяє розвитку якості навчання, а також сприяє формуванню комплексного погляду на різні аспекти реального світу.

Одним з результатів інтеграції є інтегрований урок, який поєднує знання з кількох предметів при вивченні певної теми. Він допомагає з'єднати теоретичні знання з практичними, стимулюючи учнів до більш глибокого і різнобічного вивчення матеріалу [16].

Інтегрований урок є важливим нововведенням у сучасних методиках навчання, яке дозволяє поєднувати різні предмети, що на перший погляд здаються непоєднуваними. Такий підхід активізує аналітичне мислення учнів, допомагаючи їм переносити знання з однієї галузі на іншу. Це сприяє розвитку метапредметних зв'язків і забезпечує системний підхід до навчання, що, в свою чергу, допомагає учням краще сприймати дійсність в цілому [21].

Інтегровані уроки, які базуються на одній дисципліні, використовують інформацію з інших предметів для повторення і закріплення знань, як зазначає Н. Лесняк. Метою таких уроків є злиття матеріалу кількох дисциплін, що дає змогу комплексно усвідомити навчальний матеріал, як вказує М. Фіцули. О. Савченко підкреслює, що питання з інших предметів

лише доповнюють основну тему, а їх використання на уроках стимулює інтерес учнів і підвищує ефективність виховного процесу [47].

І. Підласий відзначає, що інтегровані уроки приносять новизну в традиційне навчання, дозволяючи розмикати обмеження предметного викладання. Це допомагає краще розуміти основні поняття через їх цілісне і багатогранне подання. Підласий також зауважує, що частка інтегрованих уроків має збільшуватись, оскільки вони сприяють кращій освіті учнів. О. Савченко наголошує, що такі уроки дозволяють учням глибше розуміти і сприймати навчальний матеріал, використовуючи цікаві та різноманітні методи навчання, що стимулює учнів до активної участі [47].

О. Декролі розробив концепцію, яка базується на міжпредметних зв'язках і передбачає об'єднання навчальних програм навколо ключових тем, таких як «Дитина і організм», «Дитина і тварини», «Дитина та суспільство» та інші. Ця концепція сприяє розвитку інтересу до знань та пізнавальної активності учнів через їх інтеграцію в навчання [11].

У роботах К. Ушинського також можна знайти елементи інтегрованого навчання. Він пропонував поєднувати навчання грамоти з процесами письма і читання, що було новаторським підходом. В. Сухомлинський, у свою чергу, на прикладі «уроків мислення серед природи» демонстрував, як можна об'єднати знання з різних предметів, таких як рідна мова, природознавство та розвиток мовлення, щоб розвивати у учнів цілісне сприйняття навколишнього світу [30].

Інтегроване навчання, подаючи новий матеріал через різні види діяльності, поєднує зміст дисциплін і дозволяє вивчати важливі теми систематично. Цей підхід сприяє формуванню нових, більш глибоких знань, які мають високий рівень розуміння, є більш життєвими та системними. В результаті такого підходу учні можуть краще засвоювати матеріал і розкривати свій потенціал, що позитивно впливає на їх розвиток [21].

Інтегровані уроки використовуються в педагогічній практиці для вивчення нового матеріалу, його узагальнення та закріплення, при цьому

важливо враховувати, щоб урок не став занадто складним для учнів, а залишався єдиною й злагодженою структурою, спрямованою на досягнення спільної мети. Для цього рекомендується заздалегідь планувати та аналізувати календарне планування, відбираючи питання з програми, які мають спільний зміст або мету використання. Коли інтегровані уроки готуються правильно, вони стають ефективним інструментом для розвитку учнів, забезпечуючи глибше засвоєння матеріалу та покращення навчального досвіду [43].

Основні цілі інтегрованих уроків включають:

1. Формування міжпредметних знань і взаємозв'язків між різними дисциплінами.
2. Створення цілісного уявлення про навколишній світ на основі інтеграції знань з різних предметів.
3. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків і розвиток уміння аналізувати інформацію з різних джерел.
4. Розвиток пізнавальної активності та творчої самостійності учнів через стимулювання їх активності під час навчання.
5. Формування практичних умінь і навичок, що сприяють застосуванню здобутих знань у різних контекстах.

Завдяки інтегрованим урокам учні отримують можливість краще усвідомлювати зв'язки між темами й дисциплінами, а також розвивають свої пізнавальні здібності та творчий потенціал, що сприяє більш ефективному навчанню та глибшому розумінню важливих концепцій.

Основні методичні принципи, що сприяють інтеграції знань з різних предметів, включають:

- Активний характер навчання, де учні активно взаємодіють із матеріалом, що допомагає органічно поєднувати всі види діяльності.
- Постійний взаємозв'язок теоретичних відомостей та їх застосування, де знання використовуються для формування й удосконалення мислення учнів.

- Розгляд знань, умінь і навичок, таких як читання та переказ, як важливих умов для розвитку навчання.

Ці принципи дозволяють забезпечити ефективне інтегрування знань і формувати у молодших школярів зв'язне та всебічне розуміння теми, а також розвивати їх здатність до критичного мислення і застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

Для успішної підготовки та проведення інтегрованих уроків учителям потрібно:

- Володіти методикою визначення цілей та організації інтегрованого уроку.
- Знати програмні вимоги з різних предметів, які вивчаються в початковій школі.
- Здатність порівнювати матеріали з різних предметів для виокремлення спільної інформації.

Ці навички дозволяють вчителю ефективно створювати й проводити інтегровані уроки, що сприяють комплексному розвитку учнів, покращують їх здатність сприймати зміст різних навчальних предметів. Правильне поєднання матеріалів з різних дисциплін дозволяє значно покращити навчальний процес, зробити його цікавим і результативним для учнів [58]:

1. Вступні уроки можуть використовувати міжпредметні зв'язки та інтегровані методи, характерні для різних предметів, що викладаються окремо. Ці уроки допомагають зацікавити учнів у навчанні та дають змогу краще зрозуміти, як пов'язані між собою різні дисципліни

2. Уроки, де не застосовуються інтеграційні методи, мають за мету вироблення певних навичок і умінь, узагальнення знань та підготовку до фінальних уроків. Основний акцент робиться на засвоєння базових понять з окремих предметів.

3. Заключні уроки, які присвячені завершенню певної теми, можуть активно використовувати інтегровані форми навчальної діяльності, що поєднують різні дисципліни. Це дозволяє зміцнити взаємозв'язки між

предметами та сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу. Такий підхід дозволяє побудувати систему навчання, яка забезпечує ефективне засвоєння знань і розвиток учнів.

В початковій школі інтегровані уроки відкривають перед учнями світ, де все взаємопов'язано, тому такі уроки повинні базуватись на поєднанні схожих дисциплін. Наприклад, літературне читання може включати не лише твори, але й матеріали з історії чи навколишнього світу. З огляду на особливості віку учнів, організація таких уроків дає можливість показати зв'язки між предметами, а також розширити розуміння світу в цілому. [51].

У початковій школі доцільно застосовувати інтеграцію не більше двох-трьох предметів, наприклад: читання, письмо та природознавство; або природознавство та українська мова (зв'язне мовлення). Також можливе використання внутрішньопредметної інтеграції, як у випадку з читанням, письмом та розвитком мовлення. Важливим є те, що інтегровані уроки допомагають учням не лише навчитися висловлювати свої думки, але й використовувати набуті знання для здійснення власних досліджень та висновків [52].

Завдяки проведенню таких уроків, учні глибше засвоюють матеріал, розвивають творчі та аналітичні здібності, а також вчать критично мислити. Це сприяє їхньому розвитку як свідомих і активних особистостей.

Переваги інтегрованих уроків:

- Створюють цілісну картину світу.
- Допомагають знаходити причинно-наслідкові зв'язки.
- Стимулюють активне пізнання навколишнього світу.
- Підвищують ефективність навчання.
- Виховують ерудованих учнів.
- Знижують стомлюваність, дозволяючи змінювати види діяльності.
- Сприяють розвитку пізнавального інтересу учнів.

- Розвивають вміння порівнювати, узагальнювати та робити висновки.
- Стимулюють використання різних видів робіт та підтримують увагу учнів.
- Покращують уяву, увагу, мислення, мовлення і пам'ять.
- Розширюють кругозір і поглиблюють уявлення про предмети.
- Підвищують мотивацію навчання.
- Дають змогу працювати не з окремими завданнями, а з їх сукупністю.
- Спонукають до самовираження і творчості як вчителя, так і учнів. Таким чином, інтегровані уроки допомагають реалізувати майбутні освітні технології, які, за умови їх правильної організації, можуть стати справжнім інноваційним підходом у навчанні.

Широке застосування нетрадиційних методик на інтегрованих уроках сприяє розвитку самостійності та творчого мислення у молодших школярів, мотивуючи їх активно шукати нові знання та вирішувати різноманітні завдання. Проте важливо пам'ятати, що такі уроки не слід проводити занадто часто, оскільки вони потребують ретельної підготовки як від учнів, так і від вчителів. Вчителям необхідно чітко спланувати заняття, погодити розподіл ролей і тем між собою, а також визначити, хто відповідатиме за вступне слово, за регламент, за аналіз, за питання та підсумки.

Для учнів інтегровані уроки дають кілька важливих переваг:

- Активізація розумової діяльності та стимулювання творчості.
- Збагачення навчального досвіду і підвищення мотивації.
- Уміння порівнювати та аналізувати інформацію з різних дисциплін.
- Зниження перевантаження завдяки використанню різних видів діяльності.

Для вчителя інтегровані уроки також мають чимало переваг:

- Формування нового типу мислення, яке охоплює не лише вузьку спеціалізацію, а й більш широкий контекст.
- Можливість економити навчальний час та уникати дублювання матеріалу.
- Зміцнення зв'язків між предметами та надання нового психологічного клімату для навчання.

Ідея інтегрованого навчання не є новою, але в минулому різні труднощі заважали її впровадженню. Однак зараз ситуація змінилася, і з прийняттям нового Державного стандарту початкової освіти відходять старі методи викладання, а інтегроване навчання стає важливим елементом сучасної школи. Воно сприяє розвитку цілісного світогляду учнів, вмінню бачити взаємозв'язки між різними явищами та переносити знання на нові ситуації. Також інтеграція дозволяє досягати метапредметних результатів, що є основою сучасної освіти і допомагає школам перейти на новий рівень якості.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні основи розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив уточнити зміст поняття «творчі здібності» та визначити їх ключові компоненти, серед яких виділяють креативне мислення, уяву, здатність до самостійного генерування ідей та нестандартного підходу до розв'язання завдань.

Також було досліджено значення творчих завдань у формуванні креативності учнів у контексті Нової української школи. Виявлено, що творчі завдання сприяють не лише засвоєнню знань, а й розвитку самостійності, критичного мислення, емоційного інтелекту та здатності працювати в команді. Вони створюють умови для активного пізнання, стимулюють дослідницьку діяльність та мотивують учнів до навчання.

Окрему увагу було приділено особливостям розвитку творчих здібностей на інтегрованих уроках. Встановлено, що інтегроване навчання сприяє міжпредметним зв'язкам, розширює кругозір учнів, допомагає їм застосовувати набуті знання у різних контекстах та сприяє формуванню цілісного світогляду. Завдяки такому підходу навчальний процес стає більш динамічним, цікавим і спрямованим на особистісний розвиток школярів.

Таким чином, узагальнені результати цього розділу підтверджують, що розвиток творчих здібностей учнів початкової школи є важливим завданням сучасної освіти, а застосування творчих завдань та інтегрованих уроків є ефективним засобом для досягнення цієї мети.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ

1. Стан розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків

Для дослідження ефективності інтегрованих уроків у розвитку творчих здібностей у молодших школярів була організована експериментальна робота на базі початкової школи. У дослідженні взяли участь 12 учнів 2-го класу.

Дослідно-експериментальна робота проходила у три етапи:

Констатувальний етап – встановлення початкового рівня розвитку творчих здібностей за допомогою відповідних методик.

Формувальний етап – проведення інтегрованих уроків, спеціально розроблених для розвитку креативності у дітей.

Контрольний етап – повторна діагностика та аналіз результатів, отриманих на початку і в кінці дослідження.

Метою констатувального етапу було визначити, наскільки сформовані творчі здібності у дітей на початковому етапі.

Для цього було поставлено такі завдання:

- підібрати відповідні методики для виявлення рівня креативності;
- провести діагностику серед учнів 2-го класу;
- проаналізувати отримані результати.

На цьому етапі застосовувалися спеціальні методики, адаптовані до вікових особливостей молодших школярів.

Для оцінки рівня творчих здібностей учнів було визначено такі основні критерії:

Продуктивність – кількість ідей, які може запропонувати дитина, її активність, емоційність і оригінальність у виконанні творчих завдань.

Гнучкість – здатність бачити різні способи вирішення одного завдання, змінювати підходи, мислити в різних категоріях.

Оригінальність – уміння генерувати нестандартні, унікальні ідеї, які відрізняються від типових відповідей.

Опрацювання (деталізація) – глибина та розгорнутість творчої ідеї, кількість деталей, які її доповнюють.

Для визначення початкового рівня розвитку творчих здібностей молодших школярів було використано низку діагностичних методик, адаптованих до вікових та психофізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку. Вибрані методи дозволяють комплексно оцінити прояви креативності, уяви, гнучкості мислення та здатності до нестандартного підходу у вирішенні завдань[21].

У дослідженні було використано такі діагностичні інструменти:

- Методика «Намалюй неіснуючу тварину» (О. Савенков)
- Методика «Незавершені фігури» (П. Торренс)
- Експрес-метод Джонсона

Методика «Намалюй неіснуючу тварину» (О. Савенков)

Мета: Виявити рівень творчої активності, вміння дитини фантазувати, генерувати нові ідеї, а також оцінити оригінальність мислення та здатність виходити за межі звичних уявлень [50].

Матеріали: Аркуш білого паперу, простий та кольорові олівці.

Процедура проведення:

Перед початком роботи важливо створити доброзичливу атмосферу, щоб допомогти дитині розслабитися і налаштуватися на творчу діяльність. Це можна зробити через спокійну розмову, легкі дихальні вправи або прослуховування приємної музики.

Далі дитині пропонують згадати різних тварин — наприклад, бегемота, орла, кенгуру, мавпу. В ході бесіди обговорюються їхні характерні ознаки, особливості поведінки та середовище проживання. Це допомагає активізувати уяву та розширити уявлення про різноманіття живої природи.

Після цього дитина отримує завдання: придумати і намалювати тварину, якої не існує в природі. Вона може мати ознаки вже знайомих тварин — наприклад, літати, як орел, плавати, як бегемот, стрибати, як кенгуру, або лазити по деревах, як мавпа. Також дитині дозволяється проявити повну свободу у фантазії, створивши абсолютно нову істоту з унікальними якостями, поведінкою та вигаданим середовищем існування. Важливо не тільки намалювати істоту, а й розповісти про неї: як вона живе, чим харчується, які має особливості та здібності.

Критерії оцінювання результатів

Таблиця 2.1.1

Рівень	Бали	Опис
Високий	3 бали	Дитина придумала повністю оригінальну істоту, яка не схожа на запропоновані зразки. Малюнок має яскраву індивідуальність, а опис розкриває особливості поведінки, функцій і середовища існування вигаданої тварини.
Середній	2 бали	У зображенні проглядаються елементи знайомих тварин, проте в ньому є деякі оригінальні риси. Опис менш деталізований, але охоплює основні характеристики істоти.
Низький	1 бал	Малюнок базується на поєднанні вже запропонованих рис. Ідея не виявляє високої самостійності чи оригінальності, опис істоти поверхневий і типізований.

Методика «Незавершені фігури» (П. Торренс)

Методика є адаптацією одного з найвідоміших тестів креативності — тесту Торренса[35].

Цей тест оцінює такі показники:

Продуктивність – кількість створених зображень;

Гнучкість мислення – здатність створювати малюнки на різну тематику;

Оригінальність – незвичність ідей, відійдення від стереотипних рішень;

Опрацювання деталей – наскільки ретельно і творчо опрацьовано кожне зображення.

Методика є ефективною для виявлення рівня розвитку асоціативного та образного мислення, здатності швидко трансформувати форму у зміст.

Матеріали: Папір з незавершеними фігурами (лише частина малюнка), олівці або кольорові ручки для доповнення малюнка.

Процедура проведення:

Дитині пропонується аркуш паперу з незавершеними фігурами (це можуть бути прості геометричні форми, лінії чи малюнки з частково недоробленими елементами). Завдання полягає в тому, щоб дитина доповнила ці фігури таким чином, щоб вони стали закінченими та логічними в контексті її власних ідей.

Під час роботи важливо заохочувати дитину до вільного мислення, не обмежувати її вибір і допомогти знайти нестандартні варіанти розвитку малюнка.

Критерії оцінювання результатів:

Таблиця 2.1.2

Рівень	Бали	Опис
Високий	3 бали	Дитина додає унікальні елементи, що виходять за рамки типових уявлень,

		демонструючи гнучкість у виборі та розробці ідеї. Малюнок виглядає оригінальним і повністю завершеним.
Середній	2 бали	Дитина створює малюнок з елементами, що мають певну оригінальність, але не повністю виходять за межі традиційних уявлень. Завдання виконано з деяким рівнем творчості, але з обмеженою самобутністю.
Низький	1 бал	Завдання виконано за стандартною схемою, без значних відхилень від запропонованого образу. Малюнок є шаблонним, з незначною або відсутньою оригінальністю

Експрес-метод Джонсона

Мета: Оцінка рівня креативності та здатності до швидкої генерації нестандартних ідей за допомогою запропонованих ситуацій[50].

Матеріали: Текстові завдання або картки з описами ситуацій, що вимагають швидкого генерування рішень або ідей.

Процедура проведення:

Методика передбачає використання коротких, але складних завдань, які стимулюють дітей до швидкого пошуку нестандартних рішень. Завдання можуть бути різноманітними, наприклад, ситуації, що потребують придумування альтернативних способів вирішення, пошуку оригінальних рішень чи створення нових ідей в умовах обмеженого часу.

Дітям даються картки із запитаннями, які мають кілька варіантів рішень, але найкраще оцінюються нестандартні та найбільш творчі відповіді.

Важливо оцінити, наскільки швидко дитина здатна реагувати на запитання і генерувати ідеї, що є важливим показником креативності.

Метод є зручним у застосуванні, не потребує складних матеріалів і дозволяє отримати загальне уявлення про творчий потенціал школяра.

Критерії оцінювання результатів:

Таблиця 2.1.3

Рівень	Бали	Опис
Високий	3 бали	Дитина дає швидкі та оригінальні відповіді, що відрізняються креативністю і нетрадиційними підходами до вирішення завдання. Підходи є різноманітними та оригінальними
Середній	2 бали	Відповіді є досить стандартними, але мають деякі цікаві моменти, що виходять за межі звичайних ідей. Дитина може пропонувати альтернативи, проте не завжди це робить з оригінальністю.
Низький	1 бал	Відповіді є стандартними, простими і часто повторюють загальноприйняті рішення без будь-яких спроб творчо підходити до вирішення задачі.

Таким чином, застосування різноманітних методик для визначення рівня розвитку творчих здібностей молодших школярів дозволяє комплексно оцінити їхній потенціал та виявити різні аспекти креативності. Кожна з використаних методик — «Намалюй неіснуючу тварину», «Незавершені фігури», та експрес-метод Джонсона — дає можливість не тільки оцінити рівень продуктивності і гнучкості мислення, а й виявити оригінальність, здатність до нестандартного підходу до вирішення завдань.

Результати застосування цих методик створюють основу для подальшої роботи з розвитку творчих здібностей учнів через інтегровані уроки, що дозволяє з більшою точністю визначити напрями для вдосконалення навчального процесу.

2. Характеристика рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків

Для визначення рівня розвитку творчих здібностей учнів було використано три основні методики:

- методика «Намалюй неіснуючу тварину»,
- методика «Незавершені фігури»
- експрес-метод Джонсона.

Всього в дослідженні брало участь 12 учнів 2-го класу. Кожна методика дозволяла оцінити різні аспекти творчих здібностей, такі як оригінальність, гнучкість мислення, продуктивність та деталізація ідей.

Методика «Намалюй неіснуючу тварину» (О. Савенков)

Метою цієї методики було виявлення рівня творчої активності, здатності учнів фантазувати та генерувати нові ідеї, а також оригінальність мислення. Учасники отримали завдання створити малюнок тварини, що не існує в природі, і детально описати її особливості.

Розподіл результатів:

Таблиця 2.2.1

Рівні	Результати	
	учні	%
Високий рівень	4	33,3
Середній рівень	5	41,7
Низький рівень	3	25

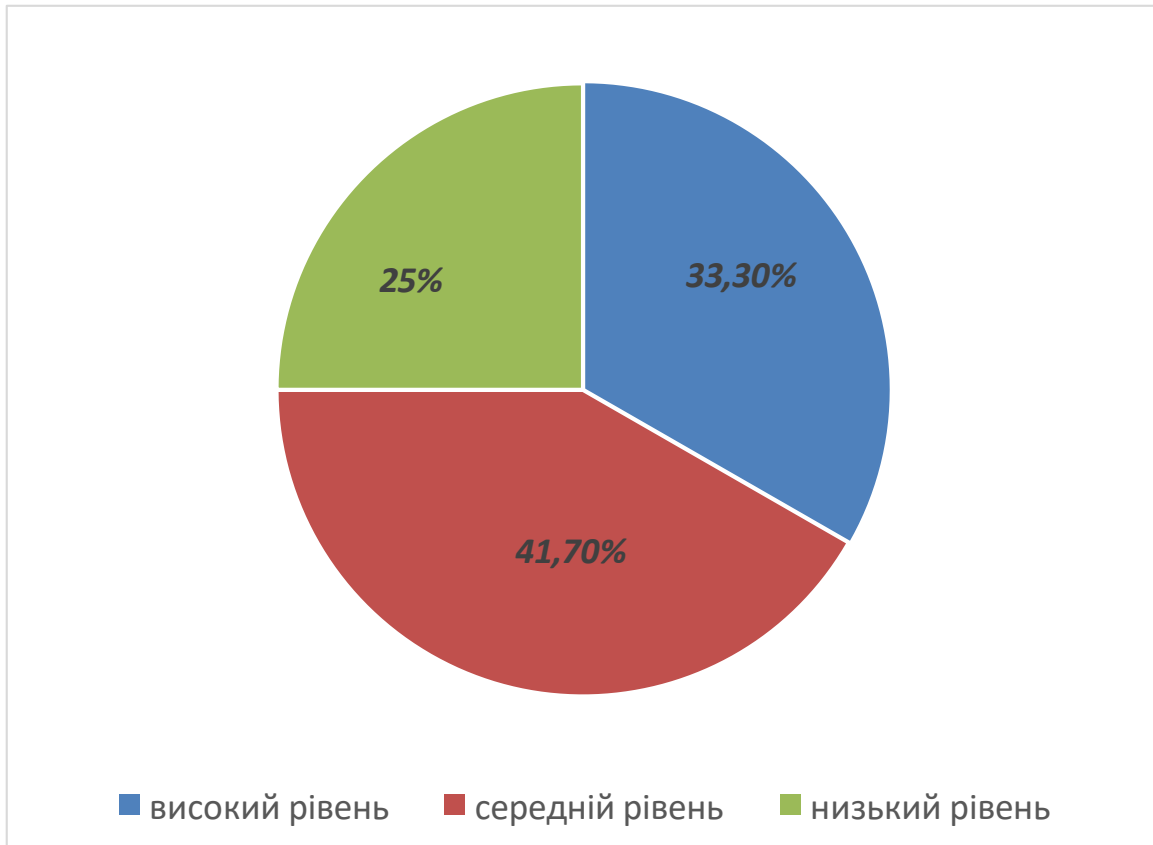

Рис 2.2.1 Розподіл учнів за рівнями творчих здібностей у методиці «Намалюй неіснуючу тварину»

- **Високий рівень (4 учнів):** Ці учні продемонстрували чудову оригінальність у своїх малюнках і описах. Вони створили нові, нестандартні образи тварин з оригінальними рисами та характеристиками. Їхні описи були глибокими, з яскравими деталями, що свідчить про високий рівень креативності.
- **Середній рівень (5 учнів):** Діти цієї категорії створили малюнки з елементами знайомих тварин, але доповнили їх новими рисами. Опис був менш детальним, але відзначався певною оригінальністю, хоча і не мав такого глибокого розкриття, як у першій групі.
- **Низький рівень (3 учнів):** Учні на цьому рівні використовували елементи вже відомих тварин без значних нових ідей. Їхні малюнки були шаблонними, а описи — поверхневими.

Методика «Незавершені фігури» (П. Торренс)

Методика «Незавершені фігури» дозволяє оцінити асоціативне мислення, гнучкість та здатність учнів до трансформації форм у зміст. Учасники отримали завдання завершити незакінчені малюнки та зробити їх оригінальними.

Розподіл результатів:

Таблиця 2.2.2

Рівні	Результати	
	учні	%
Високий рівень	3	25
Середній рівень	6	50
Низький рівень	3	25

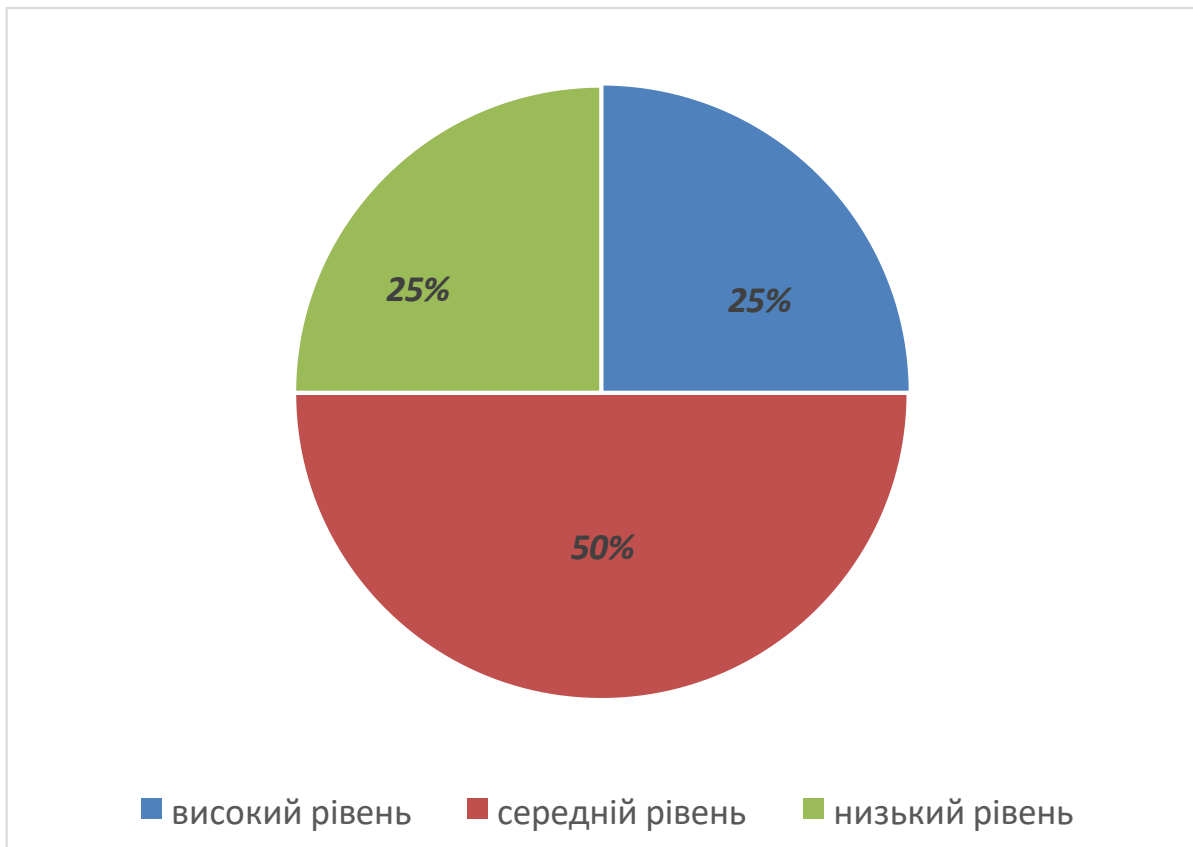

Рис 2.2.2. Розподіл учнів за рівнями творчих здібностей у методиці «Незавершені фігури».

- **Високий рівень (3 учня):** Ці учні створили оригінальні малюнки, які не обмежувались стандартними уявленнями. Вони продемонстрували високу здатність до гнучкості мислення та детально опрацювали свої роботи.
- **Середній рівень (6 учнів):** Діти цієї групи створили малюнки, що були дещо оригінальними, але не виходили за межі традиційних уявлень. Їхні роботи були цікавими, але не настільки унікальними.
- **Низький рівень (3 учнів):** Учасники, що знаходились на низькому рівні, виконали завдання відповідно до стандартних шаблонів. Їхні малюнки не мали оригінальності і були схожі на звичні образи.

Експрес-метод Джонсона

Ця методика дозволяє оцінити здатність учнів до швидкого генерування нестандартних ідей у відповідь на складні ситуації. Діти отримували картки з різними ситуаціями, до яких треба було швидко придумати оригінальні рішення.

Розподіл результатів:

Таблиця 2.2.3

Рівні	Результати	
	учні	%
Високий рівень	4	33,3
Середній рівень	5	41,7
Низький рівень	3	25

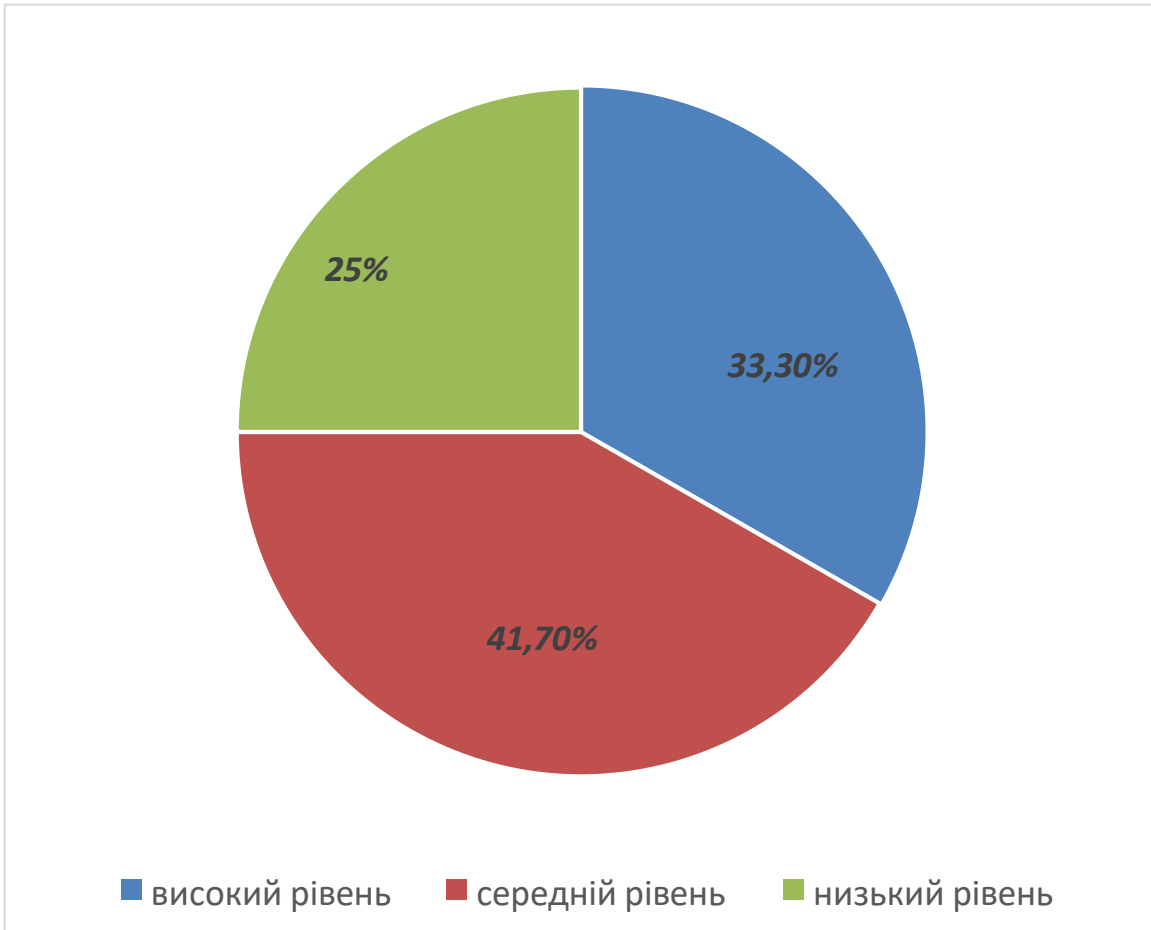

Рис 2.2.3 Розподіл учнів за рівнями творчих здібностей в експрес методі Джонсона.

- **Високий рівень (4 учнів):** Учні, що належать до цієї категорії, швидко генерували креативні та нестандартні рішення, що свідчить про високу здатність до творчого мислення та швидкої адаптації.
- **Середній рівень (5 учнів):** Ці учні надавали рішення, які були достатньо оригінальними, але все ж таки базувались на стандартних підходах. Вони демонстрували хорошу швидкість мислення, але не завжди пропонували нові, креативні ідеї.
- **Низький рівень (3 учнів):** Учні з низьким рівнем генерували стандартні відповіді, які не містили нових ідей або творчих підходів до вирішення задач.

Отже, результати аналізу за трьома методиками свідчать про наявність різного рівня розвитку творчих здібностей серед молодших школярів.

Найбільша частина учнів продемонструвала середній рівень креативності, що вказує на наявність базових умінь у сфері творчого мислення, які потребують подальшого розвитку. Разом з тим, помітна й група дітей з високим рівнем творчих проявів, що підтверджує ефективність інтегрованих підходів у стимулюванні уяви, гнучкості мислення та оригінальності.

Отримані результати стали основою для подальшого формувального етапу експерименту, спрямованого на активне формування та підвищення рівня креативності молодших школярів через інтегровані уроки.

3. Підсумковий етап експерименту

Повторне тестування проводилося за тими ж методиками, що й на початковому етапі, через три місяці після запровадження інтегрованих уроків. Порівняння результатів засвідчило позитивну динаміку в розвитку творчих здібностей учнів.

Методика «Намалюй неіснуючу тварину»

Розподіл результатів:

Таблиця 2.3.1

Рівні	Результати	
	Було	Стало
Високий рівень	4	6
Середній рівень	5	5
Низький рівень	3	1

- **Високий рівень** — 6 учнів (було 4): учні створювали більш складні, оригінальні образи з детальними описами.
- **Середній рівень** — 5 учнів (було 5): деякі учні покращили деталізацію, однак ще не досягли повної оригінальності.

- **Низький рівень** — 1 учень (було 3): спостерігається зниження кількості учнів із низьким рівнем, що свідчить про покращення.

Методика «Незавершені фігури»

Розподіл результатів:

Таблиця 2.3.2

Рівні	Результати	
	Було	Стало
Високий рівень	3	5
Середній рівень	6	6
Низький рівень	3	1

- **Високий рівень** — 5 учнів (було 3): учні продемонстрували нестандартний підхід до завершення фігур.
- **Середній рівень** — 6 учнів (було 6): стабільна динаміка, деякі учні проявили більше оригінальності.
- **Низький рівень** — 1 учень (було 3): кількість учнів із низьким рівнем зменшилася.

Експрес-метод Джонсона

Розподіл результатів:

Таблиця 2.3.3

Рівні	Результати	
	Було	Стало
Високий рівень	4	5
Середній рівень	5	6
Низький рівень	3	1

- **Високий рівень** — 5 учнів (було 4): учні швидше генерували оригінальні ідеї у складних ситуаціях.
- **Середній рівень** — 6 учнів (було 5): більшість показали зростання швидкості та креативності мислення.

Низький рівень — 1 учень (було 3): значне зменшення учнів, які не справлялися з нестандартними завданнями.

Загальні результати підсумкової діагностики:

Таблиця 2.3.4

Методика	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	кількість учнів		кількість учнів		кількість учнів	
	було	стало	було	стало	було	стало
Намалюй неіснуючу тварину	4	6	5	5	3	1
Незавершені фігури	3	5	6	6	3	1
Експрес-метод Джонсона	4	5	5	6	3	1

На підставі повторного тестування за трьома методиками отримано наступний розподіл учнів за рівнями розвитку творчих здібностей:

- **Високий рівень** — 5 учнів: Ці учні стабільно показували високі результати за всіма трьома методиками. Вони відзначались оригінальністю, гнучкістю мислення, умінням швидко знаходити нестандартні рішення.

- **Середній рівень** — 6 учнів: Учні цієї групи покращили свої результати, особливо в методиках «Незавершені фігури» та експрес-методі Джонсона, але не всі досягли стійкого високого рівня.

- **Низький рівень** — 1 учень: Хоча результат залишився на низькому рівні, навіть у цього учня спостерігався прогрес у порівнянні з початковими показниками.

Результати підсумкового етапу засвідчили ефективність використання інтегрованих уроків у розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Основні висновки:

- Зростання креативності - значна частина учнів підвищила свої показники, особливо у сфері генерації нових ідей, оригінальності образів та гнучкості мислення.

- Зменшення кількості учнів з низьким рівнем - в усіх трьох методиках кількість учнів з низькими показниками зменшилась утричі — з 3 до 1.

- Підвищення мотивації: Інтегровані уроки зацікавили учнів, створили атмосферу залучення, сприяли активному включенню в навчальну діяльність.

Отже, результати експерименту свідчать про доцільність впровадження інтегрованих уроків у початковій школі як ефективного засобу розвитку творчих здібностей учнів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було розкрито особливості реалізації експериментального дослідження, спрямованого на виявлення рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами інтегрованих уроків.

На констатувальному етапі експерименту за допомогою трьох методик — «Намалюй неіснуючу тварину», «Незавершені фігури» та експрес-методу Джонсона — визначили вихідний рівень розвитку творчих здібностей у другокласників.

Результати показали переважання середнього рівня, а також наявність учнів з низькими показниками, що вказує на потребу у спеціальній педагогічній роботі для стимулювання їхнього креативного мислення.

У ході формувального етапу було застосовано інтегровані уроки, що поєднували знання з різних галузей освіти та стимулювали активність, уяву, гнучкість мислення й здатність до нестандартних рішень.

Підсумковий етап дослідження показав позитивну динаміку розвитку творчих здібностей: зросла кількість учнів із високим рівнем креативності, зменшилася кількість дітей із низьким рівнем, а в середньому сегменті спостерігалось помітне зростання показників.

Отже, експеримент підтвердив ефективність інтегрованих уроків як засобу стимулювання творчої активності молодших школярів. Такий підхід сприяє не лише розвитку уяви, фантазії та нестандартного мислення, а й формуванню позитивного ставлення до навчання, підвищенню мотивації та інтересу до освітнього процесу загалом

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило реалізувати поставлену мету — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання інтегрованих уроків як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів.

У ході дослідження були розв’язані всі поставлені завдання:

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що творчі здібності — це складне психічне утворення, яке включає такі компоненти, як оригінальність мислення, гнучкість, асоціативність, здатність до фантазування, нестандартного бачення проблем та створення нових ідей.

Молодший шкільний вік є особливо сприятливим для формування та розвитку цих якостей, оскільки саме в цей період діти відкриті до нових вражень, здатні активно уявляти, мислити образами, експериментувати.

2. У межах другого завдання було проаналізовано особливості розвитку творчих здібностей учнів початкових класів засобами інтегрованих уроків.

Інтегроване навчання у контексті Нової української школи розглядається як один із найефективніших підходів, який поєднує знання з різних галузей, створює передумови для цілісного сприйняття світу, активізує пізнавальну діяльність учнів та розкриває їхній творчий потенціал. Завдяки міжпредметній інтеграції школярі мають змогу вільно комбінувати знання, застосовувати їх у нових умовах, висловлювати власні ідеї.

3. У рамках експериментального дослідження була проведена діагностика рівня розвитку творчих здібностей учнів 2-го класу за трьома методиками: «Намалюй неіснуючу тварину», «Незавершені фігури» та експрес-метод Джонсона. Результати констатувального етапу виявили, що більшість учнів знаходилися на середньому рівні творчого розвитку, а певна частина — на низькому. Після реалізації серії інтегрованих уроків, спрямованих на стимулювання креативності, було проведено повторне тестування.

4. Порівняльний аналіз результатів довів позитивну динаміку в розвитку творчих здібностей учнів. Зросла кількість учнів із високим рівнем креативності, зменшилася кількість дітей з низькими показниками. У підсумку можна зробити висновок, що інтегровані уроки сприяють розкриттю індивідуального творчого потенціалу дитини, створюють умови для активної діяльності, самовираження, експериментування, вільного вибору рішень. Саме така організація навчального процесу відповідає сучасним вимогам освіти й забезпечує всебічний розвиток особистості молодшого школяра.

5. Практична значущість дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані вчителями початкових класів для планування інтегрованих занять із урахуванням творчих завдань, створення сприятливого середовища для розвитку креативності, розробки методичних рекомендацій та творчих вправ.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що розвиток творчих здібностей молодших школярів значною мірою залежить від змісту й організації навчального процесу.

Інтегровані уроки є не лише ефективним засобом засвоєння знань, а й важливим інструментом розвитку креативності, що відповідає ключовим компетентностям Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є., Маслак Л. П. Європейській вимір компетентнісного підходу та його концептуальні засади. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 81 – 109
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. К. : Фенікс, 2014. 136 с.
3. Большакова І. Міжпредметна інтеграція змісту навчання. Початкова освіта. 2013. № 40 (712). С. 4
4. Бондар, Ю. В. Використання творчих завдань під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі. №70. Т. 1. 2020. С. 95-99.
5. Варецька О. В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності до соціально-педагогічної діяльності: дис.. ... докт. пед. наук.: Київ, 2015. 630 с.
6. Вегера Н. С Інтегровані уроки в початковій школі. Харків: Ранок, 2010. 160 с
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник. С. Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
9. Дабіжа, Л. П. Інтегровані уроки читання та мистецтва як засіб 124 розвитку творчих здібностей молодших школярів. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. Вип. 66. 2021. С.7-11
10. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. Початкова школа. 2013. № 4. С. 1-2.
11. Данько, Н. П. Характерні особливості інтегрованих уроків та уроків з міжпредметними зв'язками. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. Вип. 32. 2010 р. С. 36-44.

12. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 22.04.2023)
13. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
14. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков, Г. М. Несен. : К., Богдана, 2003. 520 с.
15. Журавльова А. В. Творчі завдання як можливість максимальної реалізації художнього потенціалу студентів-хореографів (на прикладі дисципліни “Теорія та методика викладання популярних танцювальних стилів”). Педагогічні науки. 2016. Вип. 132. С. 67-74.
16. Завадська А. П. Інтегровані уроки як один із методів розвитку творчих здібностей учнів початкових класів. Острожецька громада. URL: <https://ostrozhecka-gromada.gov.ua/news/1605604725/>
17. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори: у трьох томах. Т.1. Велика дидактика / під ред. з біограф. нарисом і примітками проф. Красновського А. Л. К. : Рад. школа, 1940. 248 с.
18. Кельнер С. С. Шляхи розвитку творчих здібностей учнів. Початкова школа. 2013. №12. С. 2-19.
19. Ковтун Н.О. До питання про введення інтегрованих уроків у початкових класах. 2012. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13654/1/Kovtun%20%28do%29.pdf>
20. Колкатіна Н. М. Розвиток творчих здібностей. Початкове навчання та виховання. 2009. № 19-21. С. 38-43
21. Комар О. Дещо про інтеграцію та інтегровані уроки. Психологопедагогічні проблеми сільської школи. 2017. №57. С. 67-73.
22. Короткий словник актуальних педагогічних термінів / упор. Флегонтова Н.М. К.: КНУТД, 2013. 55 с.

23. Костюк Н. М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі формування мовленнєвої компетентності. Початкова школа. 2008.

№8. С. 89-90.

24. Крет О. І. Розвиток пізнавальних, інтелектуальних і творчих компетентностей молодших школярів шляхом використання ігрових та 126 сучасних педагогічних технологій. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitokpiznavalnih-intelektualnih-i-tvorcih-kompetentnostej-molodsih-skolariv-slahomvikoristanna-igrovih-ta-sucasnih-pedagogicnih-tehnologij-214815.html>

25. Криворучко Ю. М. Формування готовності майбутнього вчителя до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: автореф. дис.

... канд. пед. наук: 13.00.04 . Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2010. 21 с.

26. Курапов А. О., Льошенко О. А., Волинець В. О. Практикум із загальної психології. Модуль “Уява, емоції, воля”. Методичні рекомендації. К.: ДІА, 2022. 256 с.

27. Кучер Г. М. Розвиток творчої особистості. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Серія 5. Випуск 60. 2018. С. 229-231.

28. Левкулич Д. С. Використання інноваційних технологій під час проведення інтегрованих уроків в початковій школі // Вища школа і ринок праці: інтеграція, модернізація, інтернаціоналізація: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Мукачєво, 19-21 жовтня 2016 р.) / Ред. кол.: Т. Д. Щербан (гол.ред.) та ін. Мукачєво: МДУ, 2016. С. 127- 129.

29. Лимар Ю. М. Прийоми стимулювання творчої активності дошкільників і молодших школярів. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1252/1/Прийоми%20стимулювання%20творчої%20активності%20дошкільників%20і%20молодших%20школярів.pdf>

Прийоми%20с

тимулювання%20творчої%20активності%20дошкільників%20і%20молодших

%20школярів.pdf

30. Майтак Т. Вплив сучасної системи освіти на розвиток креативності. Психолог. №19. 2012. С. 34-36.
31. Мартиновець Л. М. Підвищення ефективності уроку за рахунок інтеграції навчального матеріалу. Новоалександрівка, 2012. 97 с.
32. Мельников А. Творчість від проблеми до дії. Шкільний світ. 2012. №14. С.15–18.
33. Наволокова Н.П. «Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій». Харків: Основа, 2010 р. 176 с
34. Наукові записки. Серія “Психолого-педагогічні науки” (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг.ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. № 1. 190 с.
35. Никитіна Л. В. Розвиток творчих здібностей учнів. Початкова школа. 2010. № 9. С.29–33
36. Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти в Україні: погляд в майбутнє . С. М. Ніколаєнко : Вища школа. 2016. № 2, с. 3–22
37. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
38. Нова школа: простір освітніх можливостей: проєкт. Укладачі: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян. URL: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>.
39. Обдаровані діти: діагностика та супровід/ Упоряд. Т.Червонна. К.: Шк..Світ, 2008. 128с
40. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів : монографія / за ред. проф. О. Є. Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
41. Павленко Ю. Г. Робочий зошит з дидактики : навч.-метод. посібн. для студ. спец.-ті 013 Початкова освіта. Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2-ге вид. переробл. і доповн. Полтава: ПП Астроя, 2020. 50 с.

42. Падун Н. О. Особливості форм інтегрованого навчання у сучасній школі. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 1. С. 82.

43. Перспективні напрямки сучасної науки та освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів (м. Слов'янськ, 17–19 травня 2017 р.) / відп. ред. Н. М. Маторіна. Слов'янськ : ДДПУ, 2017. Вип. 9. Ч. 2. С. 23-27.

44. Плєшкова Н. М. Інтегрований урок як одна з нетрадиційних форм організації навчання учнів початкових класів: досвід роботи. URL: <https://naurok.com.ua/opis-dosvidu-integrovaniy-urok-130244.html>

45. Психологія творчості: навч. посібник/ Н. А. Карпенко. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с

46. Савка О., Борис І. Інтегрований урок як спосіб реалізації особистісно орієнтованого навчання. Початкова освіта. 2007. № 20. С. 9.

47. Савченко О. Я. Новий етап розвитку шкільної освіти і підготовка майбутнього вчителя. Шлях освіти. – 2003. № 5. С. 2–8

48. Савчин М. М., Гірний О. І. Творчість як педагогічна проблема: тренінг творчості. Педагогіка і психологія. 2013. № 3. С. 43–51.

49. Сафіна Н. П. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання. Таврійський вісник освіти. 2017. №1. С. 227- 231.

50. Селіверстова О. О. Творчі завдання для розкриття індивідуальних здібностей учнів. Початкова школа. 2002. № 1. С. 54–56

51. Середа І. О. Розвиток творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф .канд. пед. наук: 13.00.07. Тернопіль, 2011. 18 с.

52. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати.

Методист.

№5. С. 4-21.

53. Січко І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у 131 педагогічній системі ВО Сухомлинського. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки. Вип. 123 (1). 2013. С. 286-289.
54. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі. Миколаїв: ОППО, 2011. 50 с.
55. Соловйова О.П. Творчість як стиль життя: креативний підхід до вирішення проблем. Практична психологія та соціальна робота. 2013. №8. С. 21-23.
56. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина: в 5 т. / редкол.: О. Г. Дзевєрін (голова) та ін. Київ : Рад. шк., 1977, Т. 3. 668 с.
57. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я. М., 2016. –473с.
58. Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти : збірник науковометодичних праць / за заг. редакцією В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир : «Полісся», 2016. У 3-х ч. Ч. II. С. 267-271.
59. Ткаченко Л. І. Креативність і творчість: сучасний контент. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. № 9-10. С. 32-35
60. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. 751 с.
61. Цзінцю С. Сутність поняття «творчий потенціал особистості». Педагогічний альманах. №36. 2017. С. 29-33.
62. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки в початковій школі. Харків : Основа, ПП «Тріада+», 2007. С. 7
63. Черноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. Проблеми підготовки сучасного вчителя. (5 (1)). 2012. С. 82-87.

64. Черноус В. П. Творчість особистості у дискурсі практичної психології. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8(51). Рівне: РДГУ, 2014. С. 99-101

65. Чувасова Н. Креативність особистості : зміст і структура. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. 2013. Вип. 38. С. 277- 282.

66. Gowan J. C. Development of the creative individual. San Diego : R. R. Knapp, 1972. 153 p.)

67. STEM як інноваційна стратегія інтегрованої освіти: світовий досвід та перспективи розвитку / О. Борзик та ін. Вісник науки та освіти. 2023. № 1(7).